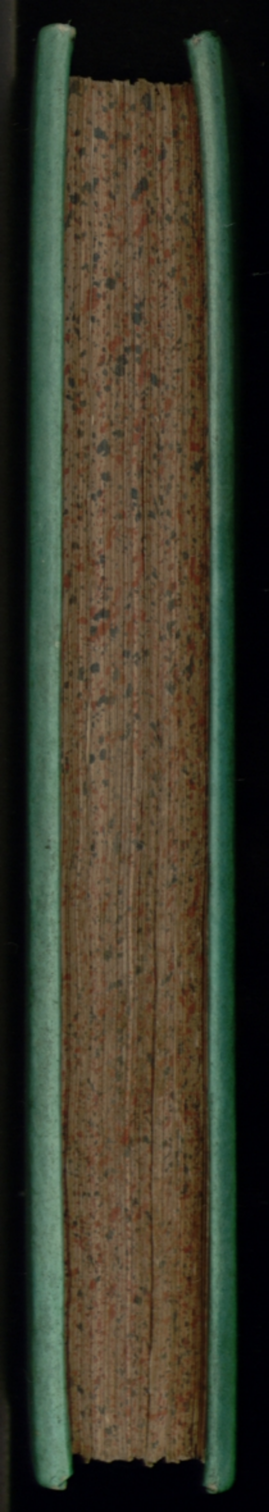
ORATIONES
ET EPISTOLAE
1492-1514

1514

Daunou :

p. 1 } 589
2 }
3 — 676
4 — 462
5 — 533
6 — 715
7 — 714
8 — 711
9 — 974
10 — 494
11 — 668
12 — 480
13 omis
14 — 791
15 — 587

p° 16 — 716
17 — 662
18 — 673
19 — 591
20 — 948
21 (de [illegible] 1519)
22 — 671
23 — 669
24 — 666
25 — 664
26 — 661
27 — 667
28 — 672
29 — 712
30 (pièce de 1514)
31 — 834

{ entre les ff. 1 et 2 de cette pièce 4 ff. intercalés provenants d'une autre pièce

(Les numéros de pièce à l'encre sont les seuls exacts)

Orationes Illustrium Virorum.

Variorum Epistolæ et Orationes

conserver ce f[r]

¶ Oratio habita Rome in funere sanctissimi domini nostri Innocentii Pape octaui multum sententiosa.

¶ Oratio de eligendo Summo Pontifice habita Romę in ecclesia sancti Petri ad sacratissimum Senatū Cardinalium Innocentio octauo de mortuo: per. R. ī xpo patrem Bernardinum Caruaial Paceñ. epm: Regis & Reginę Hispanię oratorem. die transfigurationis dominicę sexta Augusti. M. CCCC. LXXXXII.

¶ Ne lęteris inimica mea super me: si cecidi consurgam Scribitur uerbum Michee. vii.

¶ Si unq̄ Romanę ecclesię opus fuit Patres amplissimi illustrari supno ac diuino lumine: hoc ip̄m uel precipuū est tempus: quādo destituta pastore & capite felicissimo transitu sanctissimę recordationis Innocētii pape octaui ad suffectionem pastoris alterius appropīquat. Cum. n. oculus & speculator deficiunt: graue est admodū ouib9 bene dirigi ni superiore pastore ducantur: mihi quoq; ī re tam ardua de mandato uestri sacratissimi Senatus orationem habituro: operepretiuз fuerit supplicatione diuina spūs sancti assistentiam impetrare: nempe qui hodierna die in missaꝝ solēniis ab ecclesia inuocatus est ut electioni summi pontificis assistat: isdem mihi suppliciter īplorandus erit: quatinus ieiune ac nude orationi meę de p̄suasione eiusdem optime electionis efficaciam tribuat. cogitatus meos instruat. mentes uestras illis & sibi cōformes reddat. linguā meam dirigat. aures uestras benignissime adaperiat. mea uerba uiuificet. corda uestra ad illa capessenda foueat & alliciat. Nec diffidendum est quin occurrat hodie ecclesię in tantis calamitatib9 & periculis cōstitutę: qui iuxta Apl̄i uerbum non p̄mittet illam ultra possibilitatem tentari. & qui ī euangelio futurum se medium pollicetur: ubi duo uel tres in suo nomine conuenerint. quiq; nunq̄ se desertuꝝ ecclesiam usq; ad consumationem sęculorum Mathei ultimo calce p̄misit. Igitur

Spiritus sancti singularē assistentiā uulgata illa ecclesię oratione supplicabimus dicentes: Veni sancte Spiritus reple tuorum corda fidelium: & tui amoris in eis ignem accende. Amen.

Non arbitror futurum molestum Beatissimo uestro cetui Patres Reuerendissimi: militantis ecclesię fulgentissimę columnę: ac hodie spes unica salutis mundi: si uobiscum de meo more scholastice eloquar: ac dicēda breuior̄ perstringam ordine. ea quoqȝ quę mihi consideranda occurrunt in electione pontificis maximi thematis prosecutione expediam. Erit igitur oratio nostra tripartita. Pars prima de ipso Innocentio demortuo. Secunda de illius summo pontificatu uacante. Vltima quę moralior & aptior erit: de illius carissima sponsa Romana & uniꝟsali ecclesia restauranda: & horum trium nomine trifariā thematis uerba claudemus: Ne lęteris inimica mea super me: si cecidi consurgam.

¶ In primo conqueritur forsan quispiam Innocētianos ꝙ absumpserit mors inimica benefactorē suū: ꝙ clemētissimū & indulgētissimū dn̄m ac uere humanissimū & pientissimū patrem sęculo eripuerit. Lego hinc oculis conplures qui etiam lachrymas cohiber̄ nequeunt memores dulcissime cōuersationis suę. Ego quoqȝ illius beneficio plus meis meritis delinitus: nisi ratione in aliud traherer: crudelem illius mortē incusarē: & grauiter lugendam cēserē. Veꝝ. n. uero xp̄ianis moleste admodū lugere mortuos non licet: nam & apud gentes Litioꝝ feruntur esse precepta Ambrosio teste: quę uiros iubeant mulieꝝ uestes induere si moerori indulgeant. quod mollem & effoeminatū iudicauerint in uiro luctum. Fuisse etiā eiusdem testimonio feruntur populi gentiuȝ q ortus hominū lugerent obitusqȝ celebrarēt. Nec imprudēter q̄dem eos. n. qui in hoc uite salum uenissent merendos putabant. Eos uero qui ex istius mundi procellis & fluctibus emersissēt

non in iusto gaudio prosequendos arbitrabant. & si hęc apud gentes constantia in q̄bus fuit carnis imperium nō sp̄us: apud illuminatos ac sp̄uales xp̄ianoꝝ animos multo esse debet uberior. atq; inde nos natales dies defunctorum obliuiscimur: & eum quo obierunt diē celebri solennitate quotannis renouamus. Mors igitur xp̄ianorū corda non frangat. primum q̄ cōis est & cunctis debita: & hac lege naturā ex contrariis mixtā induimus: ut illam exuamus quotiens placuerit actori naturę. unde & iuxta Ap̄li uerbum statutum ē hoībus semel mori ī quo & dei filio ī humanis non est indultum. nēpe si non pareret senio defecisset: prout nostri seniores scribūt. Quid igit̄ absurdius q̄ ut id quod scias oībus esse p̄scriptū: quasi spāle deplores: hoc est aīm supra conditionem extollere: legem non recipere cōem naturę consortium deuitare. Deinde & mors grauius deflenda non est: quoniā seculi huius nos absoluit erumnis. nulla nēpe uera potest esse iucūditas inter tot uitę nostrę amaritudines: quę uelut ex ipsius corporis infirmitate quasi certa ac necessaria officina generant̄. Quid. n. in hac uita nō experimur aduersi: quas non procellas tēpestatesq; p̄petimur: quibus non agitamur incōmodis: & quibus parcitur meritis: Lege patriarchas: aīo uolue prophetas: considera dei sanctos & amicos: oīs eorum uita labor: anxietas: languor: erūna: militia. Vñ & sapiens Salomon apud Eccl'iasten ait: Laudaui ego magis mortuos q̄ uiuētes. Inde & sanctissim⁹ Iob perire uoluit: diem natiuitatis suę quasi maloꝝ oīm initium. Generationis quidē diem p̄ire uoluit: ut resurrectionis diē acciperet. Iuxta quod & Paulus: Cupio dissolui & esse cum xp̄o. Et alibi: Mihi uiuere xp̄s est & mori lucrum. Mors igitur tanq̄ erumnaꝝ oīm laborumq; p̄fugium: fida securitatis statio: quietis portus: amare xp̄ianis deflenda non est. Et rursum somno quietem nanciscimur laboresq; uitamus. ac nemo amici somnum grauius

lugendū in censeret. mortem uero xp̄ianum somnū deputat. Vnde & magister xp̄s de Lazaro quatriduano: Lazarus amicus noster dormit: uenite a somno excitemus eum. Et eccl̄ia cum meminit defunctoꝝ ait. Qui nos pręcesserunt cum signo fidei & dormiunt i somno pacis. Postremo non est xp̄iani officium frangi merore ex morte caroꝝ cum eos sciat nō prorsus demori. Quinimmo pręciosam esse in conspectu dn̄i sanctorū mortem qua esse beatificum & uiuere cōsequunt̄ ęternum: ac expeditis uīculis carnis quę agrauant aīam: iubar splendidissimū quod oculus non uidit nec auris audiuit: meritis superioris uitę contingunt. Et pręterea reuniēda cōporis expectatio xp̄ianis de mortuis non adimitur. Quo fit ut minus consternari habeant caroꝝ excessu. Cuius rei & Paulus meminit ad Thessalonicen̄. scribens. Nolumus uos ignorar̄ fratres de dormientibus: ut non contristemini: sicut & cęteri: qui spē. v3. resurrectionis non hn̄t & reliqua. Vnde claret profundius consternatos aīo xp̄ianorū interitu aut spe resurrectionis carer̄. aut xp̄iani consolatiōe & fructu priuari. Plangat igitur christianus carum perperam morientem: qm̄ utrobiq; demoritur. Verum ubi beata ē mors: ubi indn̄o dormitio: cu3 bona. v3. recognitione cōditoris: criminum fletu: sacramentorum participatione: feratur ęquo animo talis exitus. De Innocētii autē excessu nuper dignissime Concordien̄. antistes sapientissimus atq; ornatissimus orator plura disseruit: & uti pax cōcordie conuenit ita: ita Pacen̄. Concordien̄. cōueniet pręsuli. in hac re signanter q̄ uniuersę ecclesię est notissima. Innocentius igit̄ sanctime ac recolendę memorię. viii. pontifex uniuerso pontificatu suo clementiam. pietatem. humilitatem. humanitatem. & affabilitatem seruauit egregie. iustitiam custodiuit pręcęteris pacem & abūdantiā uerbis nutriuit & auxit. compluraq; alia pręclara egit q̄ enumerari longum esset: inter quę hereticos Hispanię &

Valdensis gallię exterminio dedit: ac Granateñ. bello ad ultimã usq; uictoriã auctoritate consilio & auxilio christianissimis Hispanię regi & reginę semper astitit. Tandem octauo sui pontificatus anno longo ac diutino morbo laborans: ad certam suę mortis notitiam dei singulari munere deuenit: fleuit ante actam uitam: credidit conditori: uiaticũ & alia salutis sacramenta deuotissime suscepit. Vñ merito iuxta uerba thematis increpitat morti cõfessus dei misericordia & auxilio: Ne lęteris mors inimica super me: ne iacteris ꝙ cecidi. nempe si cecidi. si ruinã per mortem & somnum corporis passus sum: Cõsurgam denuo & uita beata & resurrectionis gloria. Et uere patres christianissimꝰ hic exitus Innocẽtii singulari nos implet spe futurę bonę electionis. Voluit nempe. D. & Paulum secundum & Sixtum quartũ fe. re. põtifices maximos prędecessores suos quasi repentina morte de medio tollere. Innocentius uero q̃tum ex parte dei fuit magno illius bñficio longe aliter ad prs suos aggregatus est. cui sanctissimo fini: beatissimũ q; initiũ futurę creationis adiunget in ecclesia sua diuina clementia q̃ in necessariis nõ deficit & in se sperantes assidue consolatur. Quare uale ultimum Innocentio dicentes & ei btãm requiẽ deprecãtes ad aliam orationis partem transeamus.

¶ Vbi de illius summo põtificatu uerba thematis explicaturi sumꝰ. ac si põtificatus ipse sũmus & maxĩus ꝑ excessum Innocẽtii uacãs ex seipso hodie inuehat morti dicẽs: Ne lęteris inimica mea sup me: si cecidi consurgã. ꝑ cuiꝰ ĩtroductiõe duplex occurrit problema. Primũ utrũ plenitudo ptãtis clauiũ a xp̄o collata Petro par cõsurgat in successore. Scd̃m utrum ista plenitudo ptãtis maneat ĩ ecclesia uł collegio sede uacãte. Duo hec disposuera; copiosius expedire: uer; ut uidere uideor? tẽporis breuitas & maior ecclesię occupatio: ac ęstus ĩmensa uis non ꝑmit tũc explicare concepta. Quare suminati duo uerbula fa

ciam. ꝙ btūm Petrū xp̄s constituerit caput & principē apostoloꝝ uniuersalem animaꝝ pastorem īmediatū ui cariū suū, ac eidem concesserit plenitudinē potestatis cla uiū & apostolice dignitatis primatū nemo ābigit q̄ xp̄ia ne sentit. Hoc. n. omnis historia euangelica apostolica & conciliaris habet exploratissimū. Nempe Petrus est cui dn̄s dixit: tu uocaberis Cephas. quod Isidorus interpre tat̄ caput. fuit. n. caput & os apostoloꝝ vertexq̄ collegii dicente Crisostomo Huic dn̄s singularius dicit tibi dabo claues regni celoꝝ: Huic rogaui pro te ut non deficiat fi des tua. & tu aliqn̄ conuersus cōfirma fr̄s tuos. ꝙ officiū est pastoris & principis inquit Crisostomus eidem. d. a scensurus ad celos prouisurus ecclesie de uniuersali rectorē in alioꝝ apostoloꝝ presentia reliquos pertrāsiens iuxta ṽba Crisostomi ter ecclesiam pascendam & gubernādam cōmendauit. dicens anthonomatice primo pastori pasce agnos meos pasce oues meas. hoc est mei loco prepositus esto & caput fratrū tuoꝝ inquit Crisostomus. huic eodē loco. d. dixit sequere me. ꝙ non tm̄ de genere martirii in quo alii secuti sunt xp̄m: q̄ de ordine prelationis & magi sterii in quo Petrus pre ceteris successit xp̄o. Theophil9 Crisostomus & Ber. interpretant̄: & in solutione didrag m̄e q̄. d. pro se & Petro fieri iussit & que solum erat capi tis census ostendit Iam. d. Petrū caput esse uel post suam resurrectionem futuꝝ esse apostoloꝝ iuxta Augustini sē tentiam. Idem in lotione pedum cum ad Petrum ueluti caput primarium dominus primum uenerit. ꝙ etiam in de Cirillus argumentatus est, ipse solus pro collegio īter rogare & respondere solitus more promotoris & ducis O rigenes inquit. Post ascensionem quoq̄ domini uniuer sa apostolica historia. Plena est ꝙ in conciliis & congre gationibus apostolorum ipsis astantibus. Petrus fuerit primus loquens. Primus docens. Primus diffiniens. Pa tet in electione Mathie apostoli: in confutatiōe irrisionis

iudeorum de dono linguaꝝ in apostolis: in disputatione cum iudeis. ĩ sententia contra Ananiã & Saphirã ĩ repulsione Symonis magi: ĩ aggregatiõe gentiũ ad fidem quę sub Cornelio cepit: ĩ diffinitione cessationis legaliũ. Quibus & aliis plurimis uniuersa Actuũ apostolicoꝝ scriptura respsa est. Hęc aũt Petrus beatissimus Spiritu sãcto plenus pręcipuus humilitatis cultor minime attentasset inquit Didimus: Nisi ea ex officio sibi ĩcumbere cognouisset: & se cęteris pręlatum fore institutione diuina minime dubitasset. Inde & Cirillus diuinissimus doctor Alexandrinus patriarcha in libro thesaurorum ait: ꝙ apostoli insuis euangeliis & epistolis & in omni doctrina affirmarunt Petrũ esse loco dñi ĩ eius ecclesia: dantes ei primum locũ ĩ omni concilio & synagoga: ĩ omni electione & confirmatione. Primatum quoq; Petri & pro eo ratione ecclesię duo illa prima ycomenica concilia de quattuõ prĩcipalibus quę Gregorius uti quattuor euãgelia uenerari profitetur definierunt: Constantinopolitana uidelicet & calcedonẽsis synodus. Et ordinatissime quidem. D. ecclesię suę unicum. P. & uniuersalem pastorem pręfecit ad quem rerum omniũ summa deferretur: ne destitueretur ecclesia gubernatione unius quam regnuȝ aut monarchiam uocant: quamq; omnis humana & diuina sapiẽtia cęteris pręlationibus anteponit tollit. n. confusionem: auget reuerentiã: exequitur deliberationẽ: que sunt potiora optimi prĩcipatus. Hinc. xi. Meth. sapiẽtissimus Aristoteles: Entia nolunt male disponi: nec est bona pluralitas principantium. Vnus ergo prĩceps. Inde uetus illa mater synagoga quę nostram pręfigurabat ecclesiam unicum habuit pontificem summum: & cęlestis Hierusalem quam nostra quoq; interris militans pręfigurat unico rectore gaudet. Media igitur nostra pastori unico cõuenientissime commendatur: Quod uero in eodem primatu & plenitudine potestatis aliquis succedere debeat

Petro in ecclia: ex eo euidentissime constat. Quod Xps i stituit eccliã usq; in finẽ seculi duraturã Math. ult. Non durat aũt ecclia absq; capite. caput aũt ex superinductis est aplicus thronus & primatus. hic igit duraturus est us q; in seculi finẽ. V ez Petrus felicissimo martyrio nobis absumptus est. cõsurgit ergo aplicus primatus i successo re Petri Romano pont. in eadẽ potãtis & iurisdictõis ple nitudine q̃ in Petro pręfuit. Nec enim als esset primatus aplicus: nec alias staret ecclia: nec portas inferi superaret si nullus in plenitudine ptãtis Petro succederet. Hinc hẽt canõ cõcilii cõstãtinopolitañ. pmi. Veneramur fm scrip turas & canonũ diffinitiones sanctissimũ antiquę Romę epm primũ esse & maximũ epoz. Et in Canone concilii Calcedoneñ. scribitur: Siquis eps prędicat in famis libe rã habet licentiã appellandi ad beatissimũ epm antiquę Romę quẽ habemus Petrũ petrã refugii & oĩa ab eo dif finita teneantur tanq̃ a vicario aplici throni. Et in eodẽ concilio Calcedoneñ. legitur q; tota synodus Leoni pa pe primo acclamauerit dicẽs: Leo sanctissimus aplicus & icomenicus. i. uniuersalis patriarca: per multos annos ui uat. Iuxta quod Io. xxii. in quadam extrauaganti here ticũ damnauit Marsilium de Padua. & Constantieñ. sy nodus Ioannem Hiis q; asseruerint nõ esse de necessitate salutis obedire Romano pont. ¶ In altero dubio: utrũ iste sũmus pontificatus aut hęc plenitudo potestatis ma neat in ecclesia uel collegio sede uacante. Solitũ est p sapi entes distingui. aut. n. hic pontificatus appellat auctem ipsam & summã iurisditionẽ in fonte: & sic non perit de cedente pontifice. manet. n. in xpo primo pastore qui re surgens ex mortuis iam nõ morit: quiq; eam ptãtem Pe tro & in eo suis successoribus in mediate legauit. Aut hic pontificatus materialiter acceptus notat facultatẽ eligen di & determinandi psonam q̃ summo põtificatu fungat & in ea acceptione manet inmediate in collegio Cardina

lium: mediate aūt in ecclesia uniuersali. que tñ facultas ex aucte pōtificū Senatui cardinaliū accessit. Aut summus pontificatus in ꝓpria acceptione notat xp̄i uicariatū & executionē siue administrationē illius summę iurisdictio nis & plenitudinis p̄tātis clauiū. sic. n. cessat morte ponti ficis. in ecclesia nempe nō manet: nec in collegio: cui nul la talis plenissima administratio cōpetit: nisi q̄tum sibi strato prędecessoris cōcedit. nec rursum in xp̄o qui de le ge cōi post ascensionem non est executus hmōi p̄tātem ī ecclesia: nisi summo pōtifice mediāte. Cessat igitur uacat perit hmōi pōtificatus: hoc est executio & administratio plenissima p̄tātis clauiū p̄ empto pōtifice: nec usq̃ ad al terius suffectionē cōsurgit. Quare graue est in ecclesia p̄i culum differri summi pontificis electionē. caret. n. inte rim p̄fectissimo illo muner̄ executiōis & administratiōis plenissimę p̄tātis clauiū. Hic igitur sūmus Innocētii pō tificatus illius quodāmō morte de mortuus cōfisus de su a optima & celeri resurrectiōe. actiōe quidem uestra pa tres quo ad persone determinationem. Christi uero acti one quo ad continuationem & executionem illius sum me p̄tātis a xp̄o Petro & successoribus traditę. increpitat morti: Ne lęteris inimica mea sup̄ me: ne gratuleris q̄ce cidi: q̄ Innocentii trāsitu executionē plenitudinis clauiū intermisi nēpe nec sic diu de tinebis purgandos. nec alias sp̄ūales gratias inimica mors diu differes: nō speres ea ra tione portas tuas posse cōtra ecclesiā p̄ualere: breui. n. cō surgā ī optimo nouo ac dignissimo deligēdo pastore. & de. ii. parte satis. ¶ Sed iā ultimo reuocat nos carissima Innocētii sp̄ōsa ro. & uniuersalis ecclesia: q̄ uerba thema tis ꝓ sua restauratione non corporali: sed sp̄ūali morti cō siderat posse dicere. Hic autē adeste patres ęquo animo. hęc nempe portio hodiernę oratōis ꝓprior est. Verū sub stinete obsecro si paucula ligna in plenissimā uestrā de duxero siluā & modicā aquę guttā in uestrū oceanū effu

dero. Par. n. fuerit q̄ insipiēs ego sapiētissimū cętum ue strū de his quę ad se expectant admoneā. Verū quoniā ea mihi prouincia a uobis demādata est ꝓsequar iter cep tum oportet. īdulgendum tñ mihi magis expostulo si fa miliarius aut liberius que sentio eloquar. Nempe cōscē di hunc locum ut mederer ecclesię nō blandirer. Et caris ad uite ritum ꝓperantibus uera oīa aperiēda sunt: Et qs hec aperit nisi ceteris carior & notior? Ego uero uester ṽ naculus patres. uester cliens: uestrarū opus manuum. a periam igitur casum nostrū: ruinā nostram: īteritum no strum si quo modo uel excognito releuemur īteritu. Ce cidit cecidit q̄ stare solebat maiestas illa & gloria Roma nę ecclesię. īmutatus est color uultus eius. obtexit caligi ne dñs filiam Syon. proiecit de celo ī terram inclytā isra el. egressus est a filia Syon omnis decor eius. & quę uere olim magistra fuit disciplinę. uirtutū scola. locuplex sāc tis & doctis: proh dolor his omnibꝰ in maiori parte ua cua: uniuersorū criminum amaritudine repleta est. & q̄ Io. partitur omne mundanū crimen triplici capite: con cupiscentia carnis: cōcupiscentia oculorum: supbia uitę. Nōne id omne nos quatit patres? Vtinam quateret mo do. utinam pulsaret tantum: & non iam irruisset. quinī mo rupisset & uiolasset claustra pudoris & ītegritatis ro manę ecclesię. Famosam peccatricē quis ambigit urbem romam? de qua & utinam. d. sicut ab illa euangelica sep tem eiciat demonia: quorū seruit multitudini. Bone de us quanta istic criminum alluuio. horret tñ animus dice re qñ meminit sedem Petri. Sed nunqd nos blādiendo si lebimus q̄ ī plateis & tectis malefactis nostris publicaui mus? Quid. n. apud nos non sibi uendicat luxus? quē lo cum superbia non implet? cui parcit auaritia? quē non subigit auri sacra fames? Quid si ulterius descendā? Iube at tñ hic Plato quiescere. Fumabunt nempe uitiorū ster cora: & sola ipsa enarratio templum hoc sacratissimum

polluet. Consulto prętercam urbis & curię nostrę excessus: ac de formia mēbratim distinguere: ne parentis uidear pudenda reuelare: Sed dicet mihi quispiā iam hęc pręcesserunt in seculis quę fuerunt ante nos. Precesserunt quidē: non inficior in ecclesia romana crimina: nā & septies in die cadit iustus: uerū non paria: uerum non ita crebra: uerum non ita publica: uerū non sic īpunita: adde: uerū non sic premiata: adiunge rursū: uerū nō sic capitalia: hoc est capita ferientia. & capitis salus mēbris etiā infectis tunc salubriter īfluebat. Vnde fit patres ut tēpestate nostra maiora uulnera patiamur. Hęc nos exponunt in obedientię subditorū. hęc contēptui populorū & principū. hęc irrisioni & prede Thurcorum: dū. n. libidinibus: ābitiōibus & cupiditatibus nostris uacamus: maiestas periit ecclesiastici throni & uigilantia curę pastoralis eliditur. Concidit igitur magna ex parte ecclesię romanę maiestas: libertas auctoritas: gloria: & misericordię dñi est quod non profundius cecidit: īmo quod iuxta Hieremię uerbū consūpti non sumus. Vniuersa hęc mala unde procedunt patres. a capite inquā: infirmi nēpe capitis omne mēbrū languet Quando speculator cęcus quando exēplar corruptū: quando caput morbidū: perperā inde uenire ōnia necesse est. Sed caput orbis a quo nobis erigitur? a Senatu nēpe uestro. Indulgete obsecro. Vos igitur estis in causa aut uniuersę salutis: aut uniuersę ruinę totius orbis. aduertite quale uobis hodie onus incūbat: datur uobis optio aut sūmi meriti si bonū: aut sūmi de meriti si malū elegeritis pastorem Nullū quippe in uniuersitate criminū huic par est quo malus deligitur orbis rector. ueniunt nēpe ōnia mala: ōnia crimina pariter & cū illo. Quorum ōnium iniquus elector in culpa est. quicquid. n. successor pōtifex (si quod absit rectus non est) exorbitantię crudelitatis scandali: iniquitatis ue cōmiserit: hoc omne scelus ad malos electores defertur. reddetis illius rationē in examine districti iudi

eri cogitate uos morituros patres: & breui equidē: quoti
die nempe morimur. Attendite quid profuerūt hm̄oi co
gitatus & somnia Paulo. Sixto. Innocentio: quorꝫ recens
est memoria. quid collegis uestris quos ōnes absumpsit
mors: ut nunc esculenta uermibus prębeāt. Intēdite gre-
gi dñico in cuius sollicitudinis potiorē partē uocati estis
Quod si uos hęc ęterna non mouent quę etiā mouerent
ferreos & uelut magnes attraherent: cōsulite saltem conſ
uationi tēporalis dignitatis uestrę: cuius uel maxima sū
ma est in electione romani pontificis. Attendite rursum
patres: attendite & mihi si uera dicam. dicam equidem ī
dulgete: non habuit semper uestra dignitas q̄uis in eccle
sia excellentissima oīmodam electionem ro. pōtificis. fu
it aliqñ hęc electio imperatoribus credita. quod & iure
constat Hadriani pontificis tēpore. aliqñ cetui uestro si-
mul cum clero & Ro. populo iuxta ordinationem Nico
lai. ii. Deinde propter scindenda scismata & sanctiorē ac
breuiorem electionem ad senatum uestrum & merito q
dem unice delata est. non īterfluxere tñ multa tēpora qñ
uniuersalis ecclesia hoc tātisper īmutauit. Quia. n. uarię
electiones a dñis cardinalibus celebratę apud uniuersam
ecclesiam de ambitione: simultate: & auaritia grauiter su
spectę fuerant: ordinauit ecclesia in constantinensi syno-
do quod precise in electione Martini. v. xxx. alii electo
res oratores principum & prelati ex parte nationum de
putati senatui cardinalium adiungerentur. inter quos &
Io. tunc meę Pacensis ecclesię antistes pro parte nationis
Hispanice annumeratus est. Non hęc tamē eueniant pa
tres. non digna sunt ut aliquid immutetur de solita & cō
uenientissima ecclesię ordinatione: qua electio capitis or
bis ad cardines orbis unice ac meritissime defert̄. Verꝫ nō
sit in uobis huius abusus muneris. Nempe si: quod absit
crebre essent & assidue in uos simultates: ambitiones: pac

tiones in electione Vicarii Iesu Christi: & non pro utili
tate publica sed priuata sponsum ecclesię instituerıtis: co
gitabit ecclesia: cogitabunt principes ne is errō cunctis fi
delibus & uniuerso orbi in pernitiem sit. Considerare de
beretis patres q̃ arctissimo uinculo ecclesię Romanę tene
amini quę uos carissime fouet in sinu pectoris sui cum sū
ma gloria: & summa uenerationis gratia. rependite illi
uicem. respondete in amore. occurrite labenti ac fluctuā
ti Petri nauiculę: quę non modo iam magnis operitur
fluctibus: uerum caribde & scilla importunis periculis ī
uoluitur. Pręficite illi ductorem qui merito dicatur &
sit uicarius christi: successor Petri: uniuersalis ecclesię spō
sus: director & pastor. Verum dicet aliquis: satis mihi ē
si bonum deligam cui nihil obsistat canonicum. Longe
ego aliter in hac summa electione sentio. nempe non est
mihi tutus quo ad deum: quamuis in contentione nihil
timeat: quę cum agitur de summo eligendo pastore: re-
licto meliore saltem in collegio bonū deligit: Inde Hie-
ronimus: Sciant omnes quod qui doctior: qui sanctior:
qui omni uirtute eminentior: is ad summum sacerdotiū
eligendus est. Nempe si in cęterorum episcoporum elec-
tionibus attendenda sunt & pro possibili seruanda illa ca
pitula apostolice regulę ad Timotheū. Oportet episco-
pum irreprehensibilem esse unius uxoris uirum sobrium
ornatum: prudentem: pudicum: hospitalem: doctorem
non uinolentum: non percussorem: sed modestum: non
litigiosum: non cupidum: suę domui bene prępositum.
& reliqua: q̃to uberius in electione episcopi episcoporuꝫ
& uniuersalis pastoris animaꝝ hęc discutienda sunt. In-
de Simacus papa beatissimus ait. Vilissimus reputandus
est cum non excedit sanctitate & sciētia q est honor̄ prę
stantior. Et Bern. de consideratione ad Eugeniū tertiuꝫ
Monstruosa res est gradus summus & animus infimus:

ſedes prima & uita ima. Si ergo patres adſũmũ pontifi-
catũ ſẽper & omni tẽpore melior aſſumendus fuit: quan
to magis tẽpeſtate noſtra quando propter ruinã auctori
tatis: libertatis & reformationis eccleſię. difficilior eſt illi
regiminis uia: adeo ut non modo uideatur ĩdigere hodie
Pont. ſucceſſione Petri inplenitudine poteſtatis clauium
uerũ & in plenitudine gratię miraculoꝶ: cũ fere miracu
lo aſcribi debeat ex tanta ruina: ac fere extercore eccleſiã
erigere. In tanta ergo calamitate & neceſſitate ac ſeruitu
te eccleſię plurimũ oportebit inter alia capitula apoſtoli
cę regulę hodie cogitare patres de. v. capitulo prudentẽ
de uiro aliquo uidelicet prudẽti: prouido ac circũſpecto
ſufficiendo paſtore. Prudentia omnia fere bona ſub ſe cõ
tinere uidetur: & maxima eccleſię ruina ex ignauia & mo
dica circũſpectione pontificum pululauit. Deligatur er
go a uobis prudentior quiſpiã qui contra huic languori
medeatur. reſtituet cũ prudentia iura: priuilegia ac liber
tatẽ eccleſię. principes & populos in bona obedientia ac
reuerentia continebit. prudentia etiã ſine ſcandalo refor-
mabit domũ ſuam Romanã curiã: & inde facile omnẽ ec
cleſiã quam etiã in pace & cũ prudentia generaliter con-
gregabit uel in laterano ſaltẽ cũ ea uel ſola ſit relicta me
dicina auctoritatis & libertatis ac reformationis eccleſia
ſticę reſtaurandę: & Mahumetane expugnandę perfidię
per uiã uidelicet unius prudẽtis & pacifici generalis xp̃ia
norũ conuentus. reſcindet quantũ par fuerit exactiones
nouas & ſeruitutes curię. fideles & prudẽtes ſeruos ſuper
familiã dñi conſtituet. fideles inquã ne fraudent: pruden
tes ne fraudentur. profligabit cũ prudentia Turchos in-
feſtiſſimos hoſtes a fideliũ terminis q̃ quotidie ĩminent
dorſo noſtro ac membratĩ xp̃iana dominia conſcidunt.
O mirabilẽ & exitialẽ ſomnũ ac ignauiã pontificũ roma
norũ & xp̃ianorũ principiũ. Expergiſcimini expergiſci-
mini: iam ꝓpe eſt hoſtis & ĩ ianuis & nos ſomno uinoq;

sepellimur: Non curamus cum ad nos hodie non deuene rit hostis: q̄ ad Pannoniã uel xp̄icolas alios descenderet. Omnibus tamen debet romana ecclesia patres omniũ est uniuersalis parens curã & sollicitudinẽ uniuersi gregis do minici a xp̄o dn̄o suscepit & uicissitudinẽ plagarũ expec temus uerius timeamus ab hoste: q̄ ita assueuit nunc hos nunc illos percutere. Consurgite xp̄iani principes: uigila te omnes. deuitate securim quę ad radicem uestrã uerius ceruicẽ sępius apponitur. Si uellet bonus pontifex quod utiq; summe uelle debebit: animare xp̄ianos principes in exterminiũ istius ferę pessimę quę uniuersam depascitur ecclesiam: non ambigo quin bonę suę menti occurret de us. Zelus. xp̄ianorũ non deerit. Iuuabitur expeditio ex Zinzemino nobiscũ agenti: qui uires fratris sui tyranni Turchoꝝ scismate minuet. Nempe si solum patres ut no stra tueamur exercitũ cõparemus: dietim expurcissimus hostis nostra corrodet dominia. Nec existimo carere di uino mysterio q̄ hoc tẽpore hostis exercitũ in xp̄ianos dimiserit: ut uobis patres Innocẽtio de mortuo magis ac magis necesse sit cogitaŕ de optimo pastore & dignissimo defensore xp̄iani cetus deligendo.

¶ Veꝝ si hęc omnia quę sunt maxima & potissima mis sa faceremus: solũ uestri gratia meliorẽ & prudentiorem eligere deberetis. is. n. solus poterit restituere uobis liber tatem: auctoritatem existimationem: reputationẽ & glo riam deperditam. Et preterea nunq̄ respondet gratitudi ne & amore qui bonus non est. nec fundamentum aliqđ stabile amicitię & dilectionis teneri potest ubi uirtus abest. Date igitur patres pastorem cui & uos merito subi icimini: & terrarum principes cum Valentiniano dicant Talẽ in pontificali constituite sede cui & nos qui guber namus imperium sincere nostra capita submittamus: & eius monita dum tanq̄ homines delinquimus ueluti cu rantis medicamina suscipiamus. Est. n. merito Roman⁹

pontifex iuxta Bernardum de consideratione ad Eugeni
um sacerdos magnus. pontifex summus. princeps episco
porum. hęres apostolorum. primatu Abel. gubernatu
Noe. patriarchatu Abrahã. ordine Melchisedech. digni
tate Aaron. auctoritate Moyses. iudicatu Samuel. pote
state Petrus. unctione xp̃s. Attendite igitur patres acces
suri ad tantum mysterium: tantum sacramentum: ad tã
summam electionem: circũdite pręputium cordium ue
strorum: hoc est ambitionem: rãcorem: emulationem ac
simultatem omnem deponite. spoliate ueterem hominẽ
cum omnibus actibus & tractatibus suis: reddite hanc ui
cem deo & ecclesię: quę apud uos hoc electionis munus d̃
posuit. Nec uacar̃ diuino arbitror mysterio ꝙ prima di
es istius uerę electionis in celebritate dominicę transfigu
rationis inceperit. Nempe solemnitates ecclesię imitatio
nes sunt earum rerum quas ecclesia celebrat Augustino
dicente. Solemnitates martyrum exhortatiões sunt mar
tiriorum ut immitari non pigeat: quod celebrare delec-
. Eya igitur transformamini: transfiguramini patres in-
viros alios. transformate ecclesiam columnę ecclesię in-
splendorem alium: ita ut resplendeat facies eius sicut sol:
& uestimenta illius albescant sicut nix. Per faciem autẽ
quid nisi caput & sponsum ecclesię intelligam. Per uesti
menta quid nisi illius membra concipiam: constituite er
go patres in nouo ecclesię sponso deligẽdo tria illa taber
nacula quę Petrus in excessu mentis constitutus fieri pe
tebat: xp̃i. v. Moysi & Helię. Tabernaculum xp̃i ut fide
lis & catholicus sit futurus pontifex & xp̃i imitator cu-
ius uicarius. Moysi ut legislator optimus & mansuetissi
mus sit super terram. Helię ut diuini honoris zelator &
ecclesię reformationis & glorię emulator uehementissi-
mus sit. Confidite: sperate patres in xp̃o dñ̃o illuminabit
uos: iuuabit uos si recte in bonum tenderitis. magna uẽ
pe est sibi de ecclesia cura. Vnde Crisostomus & dignissi

me in quadam omelia: Propter ecclesiam cęlum extensū est. aer spāsus est: mare diffusum est. terra fundata est. paradisus plantatus est. mirabilia magna facta sunt. propter ecclesiam mare diuidebatur & iterum suebatur. propter ecclesiam prophete. propter ecclesiam apostoli. propter ecclesiam unigenitus dei fili9 factus est homo. ipse illam fundauit qui angelos & cęlum creauit. propter cęlū crucifixus non est. propter cęlum cęleste corpus non accepit: nec naturam angelorum assumpsit: ut discas quoniam cęlo angelus & omni creatura honorabilior est ecclesia. Hęc Crisostomus. Cui igitur tanta est de ecclesia cura: nonne erit de capite & sponso ecclesię? Erit profecto summa & maxima: illuminatio quippe motio & inspiratio diuina in electione capitis ecclesię maior q̄ in cęteris futura est. nisi nos obicem diuinę motioni apposuerimus quod nostris quandoq; demeremur criminibus: iusta q̄d scriptum est. Regnauerunt & non ex me & qui regnare facit hipocritā propter peccata populi. Hoc tamen uestro ministerio & diuina clementia in tanta ecclesię necessitate. non expectamus patres. Vtinam uerba nostra: quę non nostra sed dei sunt: eo suscipiantur animo quo dicuntur. Vobis ergo patres sit bona mens non deerit diuina illuminatio. concordia & inspiratio: nobis omnibus inde erit optima spes: erit uobis auxilio his diebus uniuersa ecclesia oratione continua: & ad xp̄m de cuius uicario agitur & ad Petrum de cuius successore. Dabitis nobis pastorē qui reformabit & eriget collapsam ecclesiam: sub quo ad spiritualem mortē audeat dicere: Ne lęteris inimica mea super me: nempe si cecidi ignauia: īfamia: crimine. ab his omnibus sub optimo pastore cōsurgam: quem nobis cōcedat Christus dominus in secula benedictus. Amen.

